

Sygn. akt III CZ 410/22

POSTANOWIENIE

Dnia 13 grudnia 2022 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Mariusz Łodko (przewodniczący)

SSN Jacek Grela

SSN Tomasz Szanciło (sprawozdawca)

w sprawie z powództwa I. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K.,
M. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w K., N. spółki z ograniczoną
odpowiedzialnością w K. i V. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością w Ł.
przeciwko Szpitalowi w B.

o zapłatę,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Cywilnej

w dniu 13 grudnia 2022 r.,

zażalenia pozwanej

na wyrok Sądu Okręgowego w Białymstoku

z dnia 24 czerwca 2022 r., sygn. akt II Ca 1213/21,

oddala zażalenie.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z 24 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Białymstoku uchylił wyrok Sądu Rejonowego w Białymstoku z 19 sierpnia 2021 r., którym Sąd ten oddalił powództwo I. sp. z o.o. w K., M. sp. z o.o. w K., N. sp. z o.o. w K. i V. sp. z o.o. w Ł. przeciwko Szpitalowi w B. o zapłatę kwoty 41 975,75 zł i przekazał sprawę temu Sądowi do ponownego rozpoznania i rozstrzygnięcia o kosztach postępowania apelacyjnego.

Sąd drugiej instancji uznał, że Sąd pierwszej instancji nie rozpoznał istoty sprawy, albowiem oddalił powództwo z uwagi na niewykazanie przez powodów czynnej legitymacji procesowej. W ocenie Sądu Okręgowego dokonana przez Sąd Rejonowy ocena zgromadzonego materiału dowodowego w tej materii była błędna. Zdaniem Sądu drugiej instancji wskutek ziszczenia się warunku rozwiązującego doszło do powrotnego przejścia wierzytelności na pierwotnych wierzycieli, tj. powodów, jako członków konsorcjum. W związku z tym Sąd Okręgowy zalecił, aby rozpoznając ponownie sprawę, Sąd Rejonowy dokonał szczegółowych ustaleń, jakie są niezbędne dla oceny zasadności roszczenia w kontekście podstawy żądania.

Na powyższy wyrok zażalenie złożył pozwany, zaskarżając go w całości. Zaskarżonemu orzeczeniu zarzucił naruszenie art. 386 § 4 k.p.c. przez niewłaściwe zastosowanie, polegające na uchyleniu wyroku pomimo nieziszczenia się przesłanki nierozpoznania istoty sprawy. Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania Sądowi Okręgowemu.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie nie zasługiwało na uwzględnienie.

Zażalenie unormowane w art. 394¹ § 1¹ k.p.c. jest szczególnym rodzajem środka zaskarżenia, albowiem nie służy ocenie prawidłowości czynności procesowych sądu podjętych w celu wydania rozstrzygnięcia co do istoty sprawy ani także zaprezentowanego przez ten sąd poglądu na temat wykładni prawa materialnego mającego zastosowanie w sprawie. Kontrola dokonywana przez Sąd Najwyższy w tych granicach nie zmierza ani do oceny zasadności żądania pozwu, ani także apelacji i nie polega na merytorycznym badaniu stanowiska sądu drugiej instancji, co do przepisów prawa materialnego mających zastosowanie w sprawie. Zażalenie na orzeczenie kasatoryjne sądu drugiej instancji ma służyć jedynie poddaniu kontroli, czy zostało ono prawidłowo wydane. W związku z tym Sąd Najwyższy ocenia, czy stwierdzone przez sąd odwoławczy okoliczności są tymi, które w świetle art. 386 § 4 k.p.c. usprawiedliwiają wydanie orzeczenia kasatoryjnego, zamiast reformatoryjnego, i – w zależności od wyniku – albo oddala

zażalenie, albo uchyla zaskarżony wyrok (zob. np. postanowienia SN: z 26 września 2014 r., IV CZ 49/14; z 2 października 2014 r., IV CZ 54/14; z 31 stycznia 2018 r., I CZ 8/18; z 22 października 2020 r., IV CZ 63/20).

Zgodnie z art. 386 § 4 k.p.c. uchylenie wyroku połączone z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania sądowi pierwszej instancji może nastąpić w razie nierozpoznania istoty sprawy przez ten sąd oraz gdy wydanie wyroku wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Podstawą wydania zaskarżonego wyroku była ta pierwsza przesłanka.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wskazano wielokrotnie, że nierozpoznanie istoty sprawy, w rozumieniu powyższego przepisu, jest wadliwością rozstrzygnięcia polegającą na wydaniu przez sąd pierwszej instancji orzeczenia, które nie odnosi się do tego, co było przedmiotem sprawy, bądź zaniechaniu zbadania przez ten sąd materialnej podstawy żądania albo merytorycznych zarzutów stron z powodu bezpodstawnego przyjęcia, że istnieje przesłanka materialnoprawna lub procesowa unicestwiająca roszczenie (zob. np. postanowienia SN: z 23 września 1998 r., II CKN 897/97, OSNC 1999, nr 1, poz. 22; z 12 lutego 2002 r., I CKN 486/00; z 19 czerwca 2013 r., I CSK 156/13; z 25 czerwca 2015 r., V CZ 35/15; z 7 kwietnia 2016 r., II CZ 6/16). Nierozpoznanie istoty sprawy zachodzi także w przypadku dokonania przez sąd pierwszej instancji oceny prawnej żądania bez ustalenia podstawy faktycznej, co wymagałoby poczynienia kluczowych ustaleń po raz pierwszy w instancji odwoławczej; w takiej sytuacji uzasadnione jest uchylenie orzeczenia ze względu na respektowanie uprawnień stron wynikających z zasady dwuinstancyjności postępowania sądowego (zob. postanowienia SN: z 5 grudnia 2012 r., I CZ 168/12, OSNC 2013, nr 5, poz. 68; z 23 września 2016 r., II CZ 73/16; z 24 stycznia 2017 r., V CZ 92/16).

Rozpoznanie istoty sprawy wymaga zawsze prawidłowego zidentyfikowania jej przedmiotu; bez tego zabiegu nie jest możliwe dokonanie oceny żądania pozwu w płaszczyźnie prawa materialnego. Nie jest możliwa zaś ocena tego przedmiotu w sytuacji, gdy uzasadnienie zaskarżonego orzeczenia uniemożliwia prześledzenie rozumowania sądu pierwszej instancji (zob. postanowienie SN z 19 stycznia 2018 r., I CZ 145/17).

Analiza uzasadnienia wyroku uchylającego w niniejszej sprawie prowadzi do wniosku, że Sąd Okręgowy właściwie zinterpretował przesłanki orzeczenia kasatoryjnego ujęte w art. 386 § 4 k.p.c.

W niniejszej sprawie, z uwagi na nieprawidłowe przeprowadzenie przez Sąd pierwszej instancji postępowania dowodowego, zaniechanie zbadania całego materiału dowodowego i uznanie w wyniku tego braku legitymacji czynnej powodów do dochodzenia roszczenia, uzasadniony jest wniosek Sądu Okręgowego, że doszło do nierozpoznania istoty sprawy. Trzeba podkreślić, że oddalenie powództwa z powodu przyjęcia braku legitymacji czynnej lub biernej strony, bez merytorycznego rozpoznania żądania pozwu, stanowi klasyczny przykład nierozpoznania istoty sprawy w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c. Innymi słowy, jeżeli sąd pierwszej instancji przyjmie brak legitymacji procesowej strony (niezależnie, czy powodowej, czy pozwanej) i na tej podstawie oddali powództwo, nie odnosząc się merytorycznie do żądania pozwu i zarzutów strony pozwanej, zaś sąd drugiej instancji odmiennie oceni kwestię legitymacji, to uchyla wyrok sądu pierwszej instancji na tej właśnie podstawie.

W postępowaniu zażaleniowym Sąd Najwyższy nie oceniał, czy stanowisko Sądu drugiej instancji w tym przedmiocie było zasadne, gdyż nie taka jest rola przedmiotowego zażalenia, ale nie sposób nie zauważyć, że Sąd ten wyjaśnił przyczyny, dla których uznał, iż Sąd pierwszej instancji nieprawidłowo ograniczył się jedynie do zbadania legitymacji czynnej powodów, w związku z czym był uprawniony do uchylenia wyroku. W tej sytuacji Sąd drugiej instancji trafnie wskazał, że Sąd pierwszej instancji powinien dokonać ustaleń dotyczących zasadności roszczenia.

Z przytoczonych względów, na podstawie art. 398¹⁴ w zw. z art. 394¹ § 3 k.p.c., Sąd Najwyższy orzekł, jak w sentencji postanowienia.

[as]

I.n